

QUÆSTIO MEDICA.

*Quodlibetariis disputationibus manè discutienda in
Scholis Medicorum, die Jovis vigesima primâ*

Maii M. DCCXI.

M. THOMA BERNARDO BERTRAND,
Doctore Medico, Præside.

An Catamenia à Plethorâ?

I.

INGENS disputandi argumentum, femina: prodigium est. Quanam venustas in vultu? facie decipit. Ingenii quam gratia? mente levis est. Qualis corporis dignitas? tota ferè est infirmitas. Viri gaudium est & vita, ipsius sæpè dolor & exitium. Humano generi perennitatem conciliat, pariendo sæpè perit. Quantæ tantis cum dotibus miseriæ! Hunc istumve sequatur vivendi modum, utroque misera. Si nubat, ex ipsâ voluptatis origine, ex amore ipso, amor & periculum. Quid asperius duriusve graviditate? fastidit euchyma, depravata appetit prægnans. Somnus, corporis medicina, fugit, fugit & lepor. Acerbus sensus animi, quasi virus, ipsam exedit, & latitans in umbrâ mœret. Si sit intacta viro cœlebs, nihilominus laborat; & indè nimix morborum pestes non nuptis. Quot in tenello corpore, morbi, turbæ, incendia! Horum ferè omnium Scaturiginem in Utero quæras; is, quasi victima, mactatur mense singulo. At quis animo sibi fingeret, ut mulieri benè sit, necessum esse, menstruum fundi sanguinem? Quis indè debiliorem & minùs firmam non existimaret feminam? Immò; cæditur pulchra, & pulchrior revirescit; vegetiores fiunt vires, feliciùs peraguntur functiones, & sanitas redit tutior. Qui causam hujusce sanguinis menstrui, ad oceani morem statò tempore recurrentis, quarit; Lunæ influxum, fermenti vim accusat? à scopo sanè aberrat. Plethoram dicat, vera referet, re-

A

dundantiam scilicet intrâ vasa humoris illius luxuriantis, qui per cutis poros insensiliter exhalare deberet.

I I.

TANTI momenti vacuatio est, ut ei perenniter invigilet corpus universum. Ex debitâ vacuatione, sanitas; ex interruptâ, morbus. Solidorum fabrica, liquidorum indoles, & utriusque mutua proportio, secretionum vacuationumque necessitatem indicant. Ad quid dentium commolitio & salivæ miscela, nisi ut terantur diluanturque alimenta? Cur ventriculum petunt jam diluta, nisi ut succo *digestivo* potiusque macerentur & dissolvantur amplius? Hâc in officinâ, quæ modò varii coloris erant, nunc unius fiunt; ex heterogeneis, homogenea; ex alimentis, chylus. Huic ex piloro bilis, succûsque pancreaticus immiscetur, ut intimiùs attenuetur. Novis salibus turgescens chylus, mediantibus lacteis & ductu thoracico, pulmones penetrat, novæ elaborationis causâ. Inibi aëris vi elasticâ de novo subigitur, iterûmque attenuatur exactiùs. In corde, ut in quâlibet aliâ corporis parte, irrequietus premitur. Mireris fibras villis contractilibus constantes, & proprio natas elatere. Ubique vibratio, nullibi quies, undique pressio. Ultimis in recessibus oscillatio perseverat & multiplicatur. Quorsum tota corporis œconomia, in solidorum irrigatione assiduâ, & comminuendorum indefessâ solutione, occupatur? Ad quid iste mutuus & jugis solidi & fluidi tritus? Nónne, ut in moleculas ita minimas dividantur alimenta, ut indè viscerum colatoria subire queat secretionum materies; ad extremas usque corporis fibras protrudi possit nutritionis substantia; per cutis poros vel tenuissimos exhalari valeat transpirationis vapor. Erras enim, si putes succorum copiâ valere corpus: ut vigeat, assumptorum quantitati respondere debent vacuationes. In extremis vitium, & ut virtus, sanitas in medio. Insensilis namque transpiratio, cæterarum norma est & meta, omnibus prodest, cæterarumque summâ major est. Privata minimè est vacuatio, sed omnino publica; non inutilis recrementi exhalatio, sed coctionis opus est. Eò est laudabilior, quò insensilior. Sive dormias, sive vigiles, suas indefinenter peragit vices. Hâc stat in æquilibrio sanitas. Si

3
sit immoderata, quod raro fit, corpus enervatur universum; si præpedita sit, universum tumet corpus. Succis stagnantibus, novisque forinsecus affluentibus, turgent & ingurgitantur vasa, crescitque sanguinei laticis moles supra naturalem vasorum capacitatem. Indè plethora, nisi quâdam aliâ compensetur vacuatione impedita transpiratio.

I I I.

U T in maribus, sic in feminis, circa pubertatis annos, ingens incidit corporis mutatio. Tunc pubes erumpit, insuetâ quâdam tentigine prurit uterque sexus. In feminis fororiant mammae, sanguis vix suis receptaculis coërcitus quocumque diffunditur, viâque sibi parat impatiens, quâ dimanet. Quod rariore mollioreque carne sint viris mulieres, & minùs perspirent, periodicam vacuationem tanquam remedium à naturâ acceperunt. Καταμύωια seu Ε'μπύωια, sunt purpurei laticis evacuatio periodica ab utero. Suas vulgò inchoant periodos circa secundum, desinunt circa sextum septimumve septenarium. Perpaucae memorantur feminae immunes purgatione menstruâ, itêmque cum fluxu menstruo gravidæ & nutrices. Ad unc. x. vel xx. assurgit ejus copia; sed pro temperamento, ætate, victu, regione variatur. Menstruus iste sanguis fluit, ut sanguis victimæ recenter mactatæ, licet admixtis aliundè sordibus inter venena referatur interdum. In his citiùs, in illis tardiùs incipit & terminatur fluxus. In biliosis paulò maturiùs erumpit, celeriùsque periodos conficit. Feminis gulæ deditis, ad sextum sæpè extenditur diem; tenui verò victu, aut exercitio multo utentibus, citiùs absolvitur. In junioribus puellis, quòd sanguinis plurimùm in corporis nutrimentum cedat, sæpè longius fit periodi intervallum. Ad debitum ubi pervenerit incrementum mulier, frequentior redit periodus. Si senescat, ab exsiccato tunc corpore, diuturnior indè periodi mora. Hoc instante fluxu menstruo, innumera symptomatum genera persentiuntur: eodem cessante, subsequuntur morbi, nec pauci, nec curatu faciles. Conditionis ergo feminae fortem doleas, cruciantur mulieres his duobus in extremis. Quot enim & quanta immineant mala tenellis virginum corporibus, audias. In iis, quæ talem affectum nondum fuerunt perpeffæ, futurum cruoris fluxum hæc præsa-

giunt indicia. Genarum & labiorum roseus color jam livescit, nihil non afflictum, nihil non debile, nihil in corpore ferè sanum est. Cor laborat tremore; ad coxas, lumbos, circàque partes vicinas dolor, æstus, inflammatio grassantur. Appetitus aut prostratus, aut depravatus est; urgent nausea, vomitus, malacia, languor, cardialgia. Gradus ascendere conantibus dyspnœa contingit, circà tempora molestius pulsant arteriæ, quasque succisi poplites membra vix sustinent. Omnium ferè morborum & symptomatum fons fomèsque, uterus est; ab ipso ferè tota, aut secunda, aut adversa, pendet valetudo. Sin autem naturâ duce, aut artis ope fluant catamenia, liberantur conditione tam dirâ. Molesta plumbeaque tollitur gravitas, & vindicatur corpus ab excrementis, quæ agrotandi causæ sunt. Grata colore redit venus, & corporis mentisque alacritas. Cibi, potiones, excreta, naturæ votis respondent. Morbi congeneres, quique cum ætate simul accrescunt, mensium liberâ quiescunt purgatione. Epilepsia fugit apparente fluxu menstruo, aut ferè, nisi primâ gestatione, immedicabilis est: hæmorrhagiæ, varices, hæmorrhoides, sæpius evanescunt. Quæ intrâ corpus inutilia sunt, aut noxia, felici metastasi transeunt in naturæ commoda, purgationis menstruæ beneficio. Hæc omnia mensium symptomata, redundantia humoris illius intrâ vasa exuperantis, cujus fluxus per cutis poros præpeditur, ascribenda sunt.

IV.

PLETHORÆ, quam periodica statis temporibus evacuatio comitatur, causam indagas? A laxiore feminei corporis texturâ & humidior, cordis arteriarumque pulsatione, quàm in viris, imbecillior & languidior in mulieribus, repetenda. Sanguis indè debilius propellitur, lentescit in vasis, secretionibus, quàm in viris, tardiores sunt, & multò parcius fit transpiratio. Uberior ergo fit succorum exuperantia & purpurei laticis. At, cur plethoricus hic sanguis rarè per alia, sæpius per uterina erumpat vasa, quæris? Uterum generationisque organa perscrutare. Major est aortæ descendens trunci diameter; & uteri situs perpendicularis est in mulieribus: major ergo sanguinis ad pudendas partes advehitur copia. Innumeris arteriis ve-

nisque, non carne musculosâ, non adipe intertextis aut sufful-
tis, non protensis in longum, nec ullâ distinctis valvulâ, sed
variè inter se implicatis & contortis, constat uterus. Hæc vasa
curvis ductibus uterum perreptant, & crescente utero facilè
extendi valent. Itaque qui in vasis corporis totius redundat
sanguis, in uteri flexuosas perlabitur venas, nimîâ copiâ ipsas
distendit, ac tandem accessione jugi magis ac magis intumes-
cens, ultra metam distensas dirumpit. Sic è venarum arte-
riarumque osculis stillans dimanat profluitque cruor. Hoc,
quo turgebant, jam elapso, flaccida vasa fiunt, suprâ se invi-
cem coincidunt, sponte suâ occluduntur & connivent, ces-
satque uteri fluxus: donec altero mense redeat succorum
coacervatio, nova plethora. Hæc sanguinis humorumque
redundantia redit mensibus singulis, quod cæteræ vacua-
tiones per unius mensis spatium, assumptorum quantitati
non respondeant. Corporis enim muliebris pondus, ab unâ
ad alteram menstruâ purgatione, sensim crescit. Artuum
enim totiusque corporis gravitas, quam instante periodicâ
evacuatione, percipiunt mulieres: virium restitutio, actio-
num alacritas, levitas corporis, quas, hâc eâdem cessante,
experiuntur, pondus hoc detegunt. Quot mensium sym-
ptomata, tot plethoræ argumenta. Instante fluxu men-
struo, virium prostratio: æstus totius corporis: uteri, vi-
cinarumque partium, præsertim ad lumbos coxasque, do-
lor: cephalalgia, appetitus remissio; quis omnibus his
plethoram negabit? Vasa namque, in quibus majori copiâ
coacervatur sanguis, nimis & ultrâ tonum distenduntur:
hinc tardior sanguinis circuitus, motus verò major intesti-
nus: hinc membranarum lancinans distentio partium;
hinc necessarij ad animalem œconomiam succi parcius è
sanguine secernuntur, aut depravantur: hinc tandem spi-
rituum tarda fit lentaque secretio, & ad partes affluxus ip-
sorum minor, compressis nervorum tubulis. Ante secun-
dum septenarium, quod succus nutritius ex insensibili trans-
piratione residuus in corporis nutrimentum absumitur,
nondum est purgatio menstrua; nec ultrâ septimum supe-
rest, quod tunc & uteri & cæterarum partium fibræ nimis
rigidæ sint nimisque renitentes, ut à sanguine, ut par est,
distendi possint. Vndè aliæ vacuationes, hâc suppressâ,

augentur , vel quædam insolitæ sunt , vel pinguescit corpus , vel aliquando ægrefcit. Quare , quæ ad pubertatem accedunt , sæpe chlorosi laborant virgines ? cur innumeris obnoxia ægritudinibus , quibus hæc evacuatio periodica extinguitur ? non difficile ex plethorâ deduci est. In his nondum explicata vasa sunt , & hærent ubique succi ; in illis exsiccata fibræ semper & improbè aut hiant aut occluduntur ; unde uteri hæmorrhagia fere jugis , aut in posterum nulla. Quis verò , cùm de improvise fluxus ille menstruus intercipitur , tot symptomata quibus vexantur feminæ , ad plethoram referre hæreat ? Dum hic supprimitur , alia sanguinis vacuatio ejus adimplet vices. Dubitas-ne per hæmorrhoidas , nares , poros cutis , urinæ vias , vomitum , nec non per mammas , oculos etiam & digitos erumpere rejici- que sanguinem ? At , inquires , in prægnante & lactante penitus deficit menstrua purgatio ; hoc & istud plethoram declarat. In illâ ad uteri molem augendam & ad foetum demittitur sanguis plethoricus , nec exigua succi nutritii portio ad foetus incrementum impenditur. Inde si in muliere gravidâ fluit ex utero sanguis , abortus timor est præsertim post mensem quartum. In hac , ad mammas , qui in sanguinem transmutaturus est succus nutritius , sub lactis specie transit , & fit alimentum infantis. Tandem , si de fluxus istius periodici causâ dubitare adhuc volueris , anatomicos adi. Quicumque , instante purgatione menstrua feminas cultro anatomico secuerunt , hi vasa uterina , plethorico multum distendi sanguine , testantur.

V.

IMMERITO sanè, Lunæ , Fermento , fluxus menstrui causam referas. Huic profluvio si præesset Luna , eadem regione , ætate , temperamento mulieres , eodem tempore vicibusque paribus fluxum menstruum paterentur. At ex ipsis mulierculis , quantum hæc & ista inter se parum consentiant , scisciteris. Qui fermentum proferunt , figmentum produnt. Ubi occultum hærebit ? Illud enim vel insitum utero vel adventitium est. Utero si insitum dicas , certè ea fermenti copia , per totum vitæ decursum feminæ , ad sanguinis fermentationem ac singulis mensibus eruptionem promovendam , necessaria , in ejusdem adhuc infantis quin &

embryonis corpusculo recondi debuit. Verùm quis, tantam fermenti copiam potest animo concipere, in embryonis utero reconditam, ita ut per annos ferè quadraginta non exhauriatur? Quì fieri poterit, si sit in utero, ut perenni sanguinis per uteri vasa cursu non abripiatur: aut periódica, & nonnunquam immodicâ menstrui cruoris eruptione, foràs non amandetur? Quâ tandem ratione sopitum & iners aderit in utero, dum alunt nutriuntque & senescunt mulieres. Adventitium, si supponas fermentum, id est si exhaustum continuò renovetur, sanè à sanguine ad has affluente partes refarcitur. At verò à sanguine non potest restitui, quin ab ipso secernatur. Quì, tunc à purpureo lactice secerni poterit? nonne altero fermento, & in infinitum ignoto semper opus est? Quid ex hoc sequetur absurdo, in virginum mulierumque tot incommotis? An fermento, suppressa menstrua purgatio, chlorosis, periodicæ sanguinis eruptiones: an vacuationes fluxûs menstrui vicariæ: an immanes & diurnæ uteri hæmorrhagiæ, feliciter explicantur? Verum an sit fermentum, in laxioris texturæ viris, qui periodicis hæmorrhagiis, aut quâcumque aliâ vacuatione afficiuntur? quære. Supprimantur menstrua in mulieribus evacuationes, aut quæ ipsarum vices gerunt, innumera & tumultuatim se produnt symptomata. Venarum varices: in pedibus, cruribus, hypochondriis, tumores: articulorum dolor: in ventriculo, in intestinis tormina, colici cruciatus: in præcordiis dyspnoea, tabes, syncope, strangulatio: in capite motus spasmodici, epileptica apoplecticaque symptomata: Urinæ & sputa cruore madida modò sunt: modò ex utero fluor albus; Quæ acutâ inflammatione corripitur, insanit: quæ putredine, clamat: uterus enim inflammatione & gangrænâ, corripitur; Aliæ melancholico laborant delirio: mortem, ut bonum, expetunt aliæ: aliarum animus mærens & anxius languet cum corpore; His passiones hystericæ, convulsiones: istis repletiones, apostemata, hydrops; Mille modis mors pallida venit latentibus in oculo mensibus. Ista minimè credas fictitia. Viris autem, si crescat plethora, transpiratione vel imminutâ, aut solitâ evacuatione præpeditâ, iisdem ac mulieres dolebunt symptomatis. Quid enim hæmorrhoides, hæmorrhagiæ

per os; per urinas; periodica: nisi mensium species. Quid ventriculi; intestinorum dejectiones? quid sudores? nisi aliâ viâ, id quod superfluum, foras profiliat. Quid est melancholia hypochondriaca? nōne, ut hysterica passio, Protheus? Consulas ea, si diutiùs inhæreas anceps, quæ præscribuntur, quibus aut remittuntur aut non fluunt Catamenia. Modò basilica, saphena modò tunditur; Martialia, Thermæ ex usu sunt. Viris ne dubites, eadem fere instituantur, & exercitatio imperatur, quæ non nihil humoris deducat redundantis. Pergas, quibus cessat menstruus fluxus, bis terve in anno detrahatur sanguis per biennium trienniumve. Attendas iis, quæ gravidis, pro suâ & fœtus salute servandâ, fiunt: mittitur & quandoque largâ manu sanguis, quod cum matre fœtus superfluum sanguinem consumere quandoque sit impar. Aliàs aut abortit futura mater, aut proprio sinu, purpurei laticis exuperantiâ, suffocatur nondum natus. Partum insuper, & quæ subsequuntur, lochia explores. Ne igitur animum tibi torqueas, ad excogitandum, quod demonstrari nequit, fermentum. Evacuationis enim menstruæ causa nullo indiget figmento; immo naturâ ipsâ & per se satis patet.

Ergo Catamenia à Pletborâ.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. Ludovic. Lemery d'Regiâ
Scientiarum Academiâ.

M. Petr. le Tonnellier.

M. Matthæ. Dionys. Four-
nier.

M. Carol. Thuillier.

M. Petr. Cressé.

M. Michiel Alexander
Denyau Professor regius
veteranus.

M. Joannes Gaillard.

M. Carol. Rompart Phar-
maciæ Professor.

M. Abraham. Theuart an-
tiquior Scholæ Magister.

Proponebat Lutetiæ ANDREAS DELALEU Pari-
sinus, Baccalaureus Medicus. A. R. S. H. M. DCCXI.

Typis Viduæ Francisci Muguet, Regis & Facult. Medicinæ Typographi.
M. DCCXI.